

УДК 332.146

В. Б. Базиліук*Українська академія друкарства***ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНОЇ
ГАЛУЗІ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО ПІДХОДУ**

Розглядаються основні напрямки формування кластерної стратегії розвитку підприємств видавничо-поліграфічної галузі. Визначено головні шляхи реалізації кластерної політики. Розроблено моделі оцінки доцільності формування кластера в регіоні та державної підтримки проєктів з реалізації кластерного підходу.

Кластер, кластерна політика, державна підтримка, видавничо-поліграфічна галузь, стратегія

Необхідність підвищення економічної ефективності господарських систем ставить перед регіонами нові завдання, пов'язані насамперед з вибором конкурентоспроможної моделі регіональної економіки, що давало б змогу найпродуктивніше й найраціональніше використовувати і нарощувати існуючий потенціал. За такої економічної системи виживають й ефективно працюють ті підприємства і регіони, які здатні генерувати знання, адекватно збирати та обробляти інформацію, миттєво реагувати на технологічні, соціальні й інституціональні зміни і в результаті забезпечувати високий рівень конкурентоспроможності.

Дана проблема характерна і для видавничо-поліграфічної галузі, особливо на регіональному рівні. Після розвалу централізованої системи друку, що існувала за планової економіки, утворилася велика кількість районних і міських друкарень, які знаходяться переважно в муніципальній власності і не мають можливості для сталого розвитку, що й зумовлює їх низьку конкурентоспроможність.

Над проблемами розвитку регіонів на основі формування кластерної стратегії в різний час працювали науковці А. Г. Гранберг, І. П. Данилов, А. Є. Яковлев, Н. А. Мікула, М. К. Біляєв, А. А. Мігранян, А. Н. Плотніков, Т. Є. Мусатова та інші. Значний внесок зробили і зарубіжні вчені М. Портер, М. Тодаро, І. Толенадо, П. Фішер.

Високо оцінивши результати досліджень, слід відмітити, що ряд проблем методичного і практичного характеру щодо формування ефективного механізму кластерної стратегії розвитку регіону проаналізовані недостатньо. Це і визначило мету, завдання, структуру й основні напрямки дослідження. Зокрема, формування кластерної стратегії розвитку регіону, особливо видавничо-поліграфічної галузі; визначення та дослідження основних пріоритетних напрямків кластерної політики в регіоні; розроблення моделей рекомендованих дій по кожному з напрямків.

Конкурентоспроможність національних економік дедалі більше залежить від ефективності їх внутрішньої організації і ступеня інтегрованості внутрішніх регіональних підсистем. Сьогодні кластеризація виступає як необ-

хідна форма внутрішньої інтеграції та кооперації, здатна забезпечити не тільки стійкість, але й ефект протидії викликам глобальної конкуренції з боку існуючих монопольних утворень.

Водночас незважаючи на великий інтерес до кластерного підходу та закріплення його як одного з пріоритетних напрямків регіонального розвитку, стадії практичної реалізації досягла лише відносно невелика частина проектів щодо формування кластерів. Основними чинниками, що гальмують кластерний розвиток, є:

непоінформованість потенційних учасників кластера щодо переваг і механізмів кластеризації;

не створені механізми методичної, інформаційно-консультаційної й освітньої підтримки розвитку кластерів;

відсутній і невизначений набір інструментів фінансової підтримки кластерних проектів з боку держави;

не забезпечена належна координація діяльності центральних й обласних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та підприємств по напрямку впровадження кластерної політики.

Суть кластерної політики полягає в пріоритетності всіх існуючих господарських агломерацій [1], а реальність — у тому, що в будь-якому регіоні існує можливість для успішного функціонування великої кількості різних кластерів, кожен з яких може грати свою унікальну роль [3]. Тим самим кластерна політика апелює до наявної в регіоні структури економіки й сприяє повнішому розкриттю потенціалу регіону, зміщує акцент з окремих галузей на групи взаємозалежних галузей, на широку взаємодію бізнесу, держави та науки. Розширення простору взаємодії дозволяє зосередити увагу учасників на нових можливостях, а не на прямій конкуренції.

Виходячи з цього, головним завданням кластерної політики є забезпечення високих темпів економічного зростання і диверсифікації економіки за рахунок підвищення конкурентоспроможності підприємств, постачальників устаткування і комплектуючих, надання спеціалізованих виробничих і сервісних послуг, а також науково-дослідних і освітніх організацій, на основі яких формуються регіональні кластери.

Потрібно врахувати, що кластерна політика, крім основної своєї мети — підвищення конкурентоспроможності підприємств, повинна застосовуватися при вирішенні більш широкого кола завдань, зокрема:

при аналізі конкурентоспроможності держави, регіону, галузі;

як основа загальнодержавної промислової політики;

при розробленні програм регіонального розвитку;

як основа стимулювання інноваційної діяльності;

як основа взаємодії великого й малого бізнесу.

Для реалізації поставлених цілей регіональним органам влади необхідно сформувані основні напрямки впровадження кластерної політики. Розглянемо кожен із них детальніше та визначимо перелік рекомендованих дій.

І. Створення умов для ефективного організаційного розвитку кластерів. На цьому етапі потрібно визначити передумови їх створення, відібрати потенційних учасників і впровадити стратегію розвитку, що покликана усунути

«вузькі місця» та обмеження, які зумовлюють зниження конкурентоспроможності продукції підприємств-учасників та дослідити напрямки досягнення конкурентних переваг.

У рамках першого напрямку органи державної влади повинні сприяти інституційному розвитку кластера, що передбачає, зокрема, виявлення передумов формування, ініціацію і підтримку створення спеціалізованої організації розвитку кластера, а також діяльності зі стратегічного планування, встановлення ефективної інформаційної взаємодії між підприємствами-учасниками та посилення міжфірмової взаємодії (рис. 1).

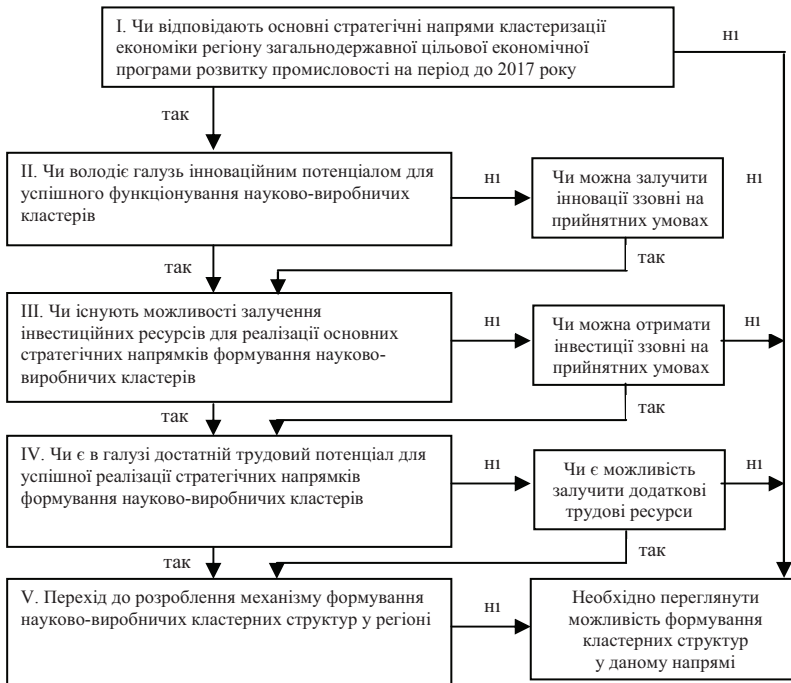

Рис. 1. Модель оцінки доцільності формування кластера в регіоні (розробка власна)

Під час реалізації даного напрямку регіональні органи влади мають виступати як ініціатори формування організаційного розвитку регіонального видавничо-поліграфічного кластера (РВПК) і надавати пільги та субсидії на реалізацію вищезазначених заходів. Фінансування відповідної діяльності може проводитись також із державного бюджету, зокрема, у рамках реалізації загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року [2].

II. Забезпечення ефективної підтримки проектів, спрямованих на зростання конкурентоспроможності учасників кластера та підвищення ефективності їх взаємодії. При цьому механізми отримання доступу до регіональних

проектів підтримки повинні бути передбаченими в стратегії розвитку кластера. На нашу думку, підтримка кластерних проектів щодо створення РВПК мусить здійснюватися за такими основними напрямками:

інноваційна і технологічна політика;

освітня політика;

політика залучення інвестицій у галузь;

політика зниження митних бар'єрів;

створення прозорих умов для формування і розвитку бізнесу в регіоні;

розвиток транспортної й енергетичної інфраструктури;

стимулювання розвитку інших суміжних з видавничо-поліграфічною

галуззю галуззю економіки.

У рамках формування ефективної кластерної політики державним органам влади потрібно організувати процес підтримки проектів з реалізації кластерного підходу (рис. 2).

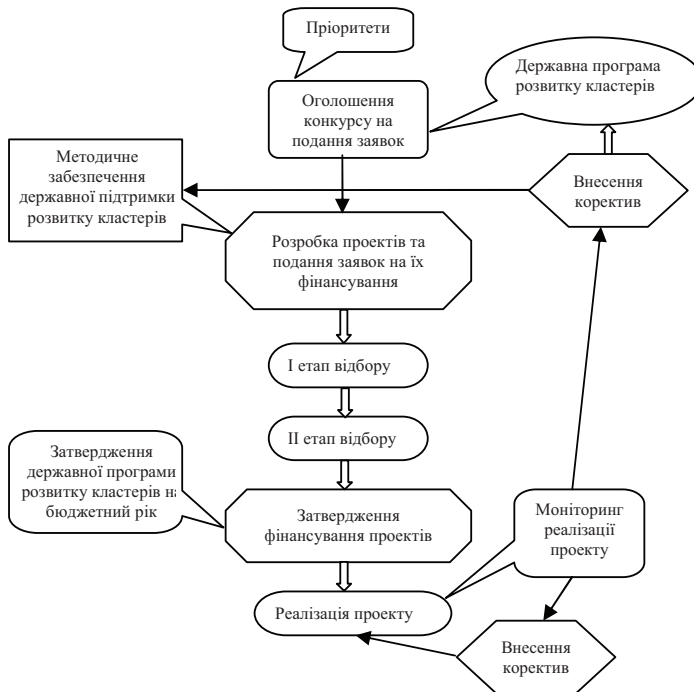

Рис. 2. Процес організації державної підтримки проектів з реалізації кластерного підходу (розробка власна)

Для активізації процесів співпраці між підприємствами, науковими й освітніми організаціями необхідно створити і впровадити механізми підтримки коопераційних проектів із залученням до їх реалізації якомога більшої кількості підприємств по таких напрямках:

1. Удосконалення системи менеджменту на підприємствах.

2. Сприяння в реалізації колективних маркетингових проектів.

3. Активізації інноваційного розвитку, кооперації всередині кластера в області науково-технічних розробок, розвиток механізмів комерціалізації технологій.

III. Формування ефективної методичної, інформаційно-консультаційної та освітньої підтримки реалізації кластерної політики на галузевому і регіональному рівнях. Забезпечення координації діяльності органів влади на всіх рівнях.

На даному етапі органам державної влади потрібно розробити систему науково-методичного та аналітичного супроводу кластерної політики, яка повинна включати в себе наступні блоки:

- інституціональне забезпечення кластерної політики;
- концепція розвитку кластерної політики;
- методичне забезпечення кластерного розвитку.

Отже, проведені дослідження свідчать про існування реальних передумов для застосування нових підходів до управління регіональною економікою з метою подолання негативного впливу гальмівних економічних факторів та ефективнішого використання наявного потенціалу. У цьому випадку кластерний підхід є тією формою, яка допоможе оптимізувати регіональну економіку зокрема досягти бажаного економічного росту та підвищити її конкурентоспроможність.

Зважаючи на це, для раціонального застосування кластерного підходу в західному регіоні та у видавничо-поліграфічній галузі зокрема органами державної влади на всіх її рівнях необхідно впровадити і реалізувати ефективну та збалансовану кластерну політику.

1. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ. — М.: Изд. дом «Вильямс», 2005, — С. 318.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів від 9.07. 2008 р. № 947 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://ugmk.info/download>.
3. Ketels C. The development of the cluster concept — present experiences and further developments, 2003 [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.isc.hbs.edu/econ-clusters.htm>.

ФОРМИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОЙ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ НА ОСНОВЕ КЛАСТЕРНОГО ПОДХОДА

Рассматриваются основные направления формирования кластерной стратегии развития предприятий издательско-полиграфической отрасли. Определены главные пути реализации кластерной политики. Разработаны модели оценки целесообразности формирования кластера в регионе и государственной поддержки проектов по реализации кластерного подхода.

THE FORMATION OF EFFECTIVE POLICY DEVELOPMENT BUSINESS PUBLISHING AND PRINTING INDUSTRY THROUGH CLUSTER APPROACH

The article covers the key areas of cluster development strategies of enterprises in publishing and printing industry. The basic directions of cluster policy. The models assess feasibility of a cluster in the region and state aid projects to implement the cluster approach.

Стаття надійшла 04.02.11

УДК 004.738.5(075.8)

О. О. Хамула, Н. Г. Міценко, О. Г. Хамула
Українська академія друкарства

ЕЛЕКТРОННА ТА ТРАДИЦІЙНА КОМЕРЦІЯ: СУТЬ, ЗМІСТ, СПІЛЬНІ І ВІДМІННІ РИСИ

Розглядаються основні риси традиційної та електронної комерції, проведено їх порівняльний аналіз, висвітлено переваги електронної комерції.

Традиційна комерція, електронна комерція, порівняльний аналіз

Двадцять перше століття — час інформації та автоматизації в різних галузях людської діяльності (наука, промисловість, фінансова активність, побут тощо). Комп'ютер, який використовується практично в усіх сферах життя, став символом сьогодення. У всьому світі інформаційні й телекомунікаційні технології спричиняють нову індустріальну революцію — не менш значущу, ніж промислові революції минулого, таку, яка матиме вельми далекосяжні наслідки, що додає величезні можливості інтелекту людини та створює нові інформаційні ресурси, котрі суттєво впливають на життя і спосіб нашої діяльності. А це означає: заохочення підприємницького інтелекту, який обумовлює появу нових секторів економіки, що динамічно розвиваються; розвиток загального підходу до регулювання ринку, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності економіки та ринку інформаційних послуг.

До одного з таких секторів економіки відноситься електронна торгівля, або так звана на Заході е-комерція, що розвивається бурхливими темпами, змінюючи звичні способи ведення бізнесу. Сьогодні в розвинених країнах кількість он-лайн-операцій збільшується, а компанії на будь-якому ринку і в будь-якому регіоні світу поспішають включити електронну комерцію в свої бізнес-плани. Великі і малі компанії — професійні користувачі — уже прокладають шлях до застосування нових технологій для підвищення ефективності своїх систем управління та виробництва. Стійкий інтерес до електронної комерції має місце і серед роздрібних продавців. Це виражається не тільки в дослідженнях даного сегмента ринку, але й у конкретних діях, покликаних забезпечити ефективність роботи з невідомим зростаючим потоком споживачів.

В останні роки з'явилося чимало наукових публікацій, де порушуються проблеми суті, принципів, платіжних систем електронної торгівлі тощо. Це, зокрема, розглядають А. М. Береза, І. А. Козак, Ф. А. Левченко, М. В. Макарова, Н. С. Меджибовська, В. Л. Плєскач та інші [1, 3–5]. Проте питання особливостей організації електронної торгівлі висвітлені недостатньо.